

Katolikus család és katolikus nevelés.

Írta: *dr. Sebes Ferenc.*

A katolikus család a Szent Családra utal, mint eszményére. Bekopogtatok oda, ahol ezt az eszményt megtalálom, a názáreti házba. Betekintek nyitott ablakán; benyitok az udvarra; megállok és szemlélődöm; hívő és jámbor elmével elgondolkodom.

Az atya, hívő és megtisztult férfi, isteni titkokat áhítattal forgat lelkében és dolgozik. Az édesanya, csendes munkában rejtett életet élő istenfélő asszony, fiát áldozatra és hősi lélekre neveli; hősi áldozatra embertársaiért és hivatásáért, elvekért és eszményekért. S a gyermek— Isten drága ajándéka; bár nem a hitvesi szeretet, emésztő vágyakodás és természeti kötelességtudás gyümölcse, mint a többi gyermek, mégis a szülők gondja és öröme, reménysége és aggódása.

I. Elmerengek a názáreti házon és a mai katolikus családra gondolok. Arra a sok millió katolikus családra, amely elé Isten a názáreti családot tűzte eszményképül s melynek valamennyinek emez eszménykép mintájára kellene alakulniuk. Miközben vizsgálom a názáreti házat, az eszményt és a valóságot, a mai katolikus családot, azt érzem, hogy a mai katolikus családnak a nevelés szempontjából főként hármas fogyatkozása van; három olyasmire volna szüksége, ami teljessé és hatékonyá tenné szellemét, őskeresztény patinát, val és a lelki mélység hangulatával vonná be. Három elhalványult, háttérbe szorult igazságot kellene a katolikus család tudatelőterébe hozni, a lélekben kitüzesíteni és gyakorlatba átvinni.

a) Az elsőt így nevezem: A Krisztus-hívő hivatástudata.

Az Úr Krisztus, az Atyaisten örök Igéjének belebocsátkozása az emberi természetbe; Krisztus műve, az Isten országa pedig a legfelsőbb világnak, az örök isteni igazságok és erők világának beleereshkedése a mulandóságnak ebbe a világába, fölséges isteni intézménynek beleállítása a véges

értékek fogyatkozásaitól sokféleképpen megnyomorított emberi társadalomba; és a Krisztus-hívő, ki az Isten országát fölépítette magában, lelki értelemben egy új embertípus, természetfölötti gondolatok és akarások öntudatos hordozója. Mit is jelent az, hogy Krisztus-hívő vagyok? Azt jelenti, hogy gondolataim az Úr Krisztus szent gondolatai, az örök igazságok, a fölséges isteni misztériumok; útjaim Krisztus útjai, az evangéliumi etika; törekvésem Isten fogadott fia gyanánt fölülről kapott erővel az Úr Krisztus életét élni; látóhatárom az örökkévalóságba ível bele s boldogságvágyam az örök életben elégül ki. Ez a lelki világ az én világom; a Krisztus-hívő váága; egészen más, mint az a másik világ, mely szemben áll Istennel és az Ő áldott Krisztusával, vagy legalább idegen Tőle s amelyet a krisztusi lelki élet tanítói a Szentírás nyomán «e világ» néven emlegetnek.

Az első keresztényeket a zsidó és római társadalom egy más világ népeinek nézte s ők is idegeneknek érezték magukat abban a társadalomban. Ez az érzés veleszületett, természet-szerű érzése a Krisztusban élő léleknek. Idegennek érzi magát e világban; nem ismer a földben hazájára s mint egy más, felsőbb világ szülötte előkelő tartózkodásra érzi magát készítetve. Nagyon érti és szinte ösztönszerűen valósítja Szent Pál szavát: «Ne hasonljatok ehhez a világhoz» (Róm. 12, 1.) és Szent Jakab utasítását: «őrizkedjetez ettől a világtól». (Jak. 1, 27.) Dogmatikai és etikai világnézetét és ebből folyó érzésvilágát és magatartását nem hajlandó e világhoz, múlt szellemi áramlatokhoz és divatokhoz igazítani.

Ez az, amit a Krisztus-hívő hivatástudatának nevezek. Világnézete és kegyelmi élete következtében egy más, felsőbb világ küldöttjének, az Isten országa képviselőjének tudja magát. S ebben a tudatban, mint magasabb lelki világrendhez tartozó, előkelő idegen «e világgal» szemben nemes fegyelmezettséget és átgondolt tartózkodást tanúsít.

b) A második, ami megfogyatkozott a mai katolikus családban s aminek szükséges voltát felismerni, szeretetere édesedni és gyakorlatára szokni kötelessége volna — az áldozat hősi szelleme.

Amint az Úr Krisztus személyétől elválaszthatatlan a kereszt misztériuma s miként a názareti ház felett sötétlik és fénylik a szent kereszt, a fájdalom sötét töre az édesanya szívének és az üdvösség fényes jele a lelkek szabadulását áhító Isten-anyának, éppen úgy elválaszthatatlan a katolikus családtól az áldozatosság hősi szelleme. A feszület a katolikus

család falán nemcsak az Úr kinszenvedésének áldott emlékjele, de egyben áldozatra hívó szimbólum, a hősi szellem keltegetője és táplálója.

A Krisztus-követés keresztfelvétel: «Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét» (Mt. 16, 24.); aki Krisztus szerinti életre szánja magát, harcba keveredik. (2 Tim. 3, 12.) Az áldott Krisztus a béke szavával köszöntött a világra s a béke szavával vett búcsút tőle. S mégis mennyi harc támadt ellene és tombol körülötte! Követőit eleve figyelmezteti, hogy ki-ki vegye magára keresztjét és készüljön a harcra!

Az Úr Krisztust és az Ő tanítását senki sem tudja nagy belső harcok nélkül érvényre juttatni önmagában. Az Isten országát meghódítani a maga számára s terjedését elősegíteni a világban senki sem tudja erő kifejtés, küzdelem és áldozatok nélkül. Aki az Úr Krisztus nyomába akar lépni, eleve vessen számot ezzel! Erőlködés, harc, önfeláldozás — hősi szellem! Mivel szükség van az áldozatos élet hősi szellemére, azért hívja az Anyaszentegyház a Krisztus-szerető híveket a hősi lélek iskolájába, az oltárhoz, mely már az őskeresztény időkben vértanúreklyét rejtett magában. Hívja az Úr keresztje alá, a szent kereszt megújuló áldozatára, misére!

c) A harmadik pedig, ami kell, — komoly erőfeszítés az evangéliumnak a gyakorlati életben való megvalósítására.

Ünnepelni szokták az evangéliumot azért, hogy a szeretetet teszi meg főparancsnak; ünneplik és dicsőítik a kereszténységet, mint a szeretet vallását. S a szeretetben, ebben az édes, meleg érzésben elpihennek és emlegetése közben elfeledkeznek az Úr szaváról: «Aki szeret engem, beszédemet megtartja». (Jn. 14, 23.) A kereszténység az evangéliumot megcselekvő szeretet. Ez a kemény parancs — a tett! A szeretet, mint édes, meleg, tapadó érzés és egyben diadalmas cselekvő erő.

Ennek a törekvésnek kell feszülnie a katolikus családban; erre teszi rá életét minden derék katolikus atya és anya; ez a célja, értelme és értéke minden vallási gyakorlatnak — az életet, a család egészének és egyes tagjainak életét hozzáigazítani az Úr Krisztus beszédéhez, az evangéliumhoz. Nem a korszerű nézetekhez, nem a napi politikához, nem is a divatos könyvek felfogásához, nem a ma erkölcsi ízléséhez, nem az emberi szóbeszédhez, hanem komolyan és őszintén, «teljes elméből és minden erődből» igazodni az Úr Krisztushoz!

Ez az a három igazság, mely a mai katolikus lélekben

meglehetősen elhalványult, a mai katolikus öntudatban elmosódott: a Krisztus-hívő hivatástudata, az áldozatra hevülő hősi szellem és az evangélium szerint való életre beidegzett erő kifejtés. A katolikus nevelés érdekében szükséges volna ezeket a köztudatban kiemelni, velük a katolikus családok életét átszőni, a mindennapot átítatni, mivel nemcsak teljessé tennék a család katolikus szellemét, nemcsak őskeresztény patinát és a lelki mélység áhítatát vinnék bele a katolikus családba, hanem egyúttal megadnák a kívánatos keménységet és tartósságot a lelki életnek, acélosságot és állhatatosságot a katolikus jellemnek. Ezek azok a lelki aláépítések, melyekre a világ ingoványában élő Krisztus-hívő jellemének és finomabb értelemben vett lelki életének cölöpépítményét bátorosan felépítheti!

II. Ami már most a nevelést illeti, katolikus családban a célkitűzés nem lehet más, mint ami a katolikus jellegből magától értődően következik. Különbözően fogalmazhatom! Ha a gyermeket, mint az Anyaszentegyház tagját tekintem, nevelői tevékenységem célját így tűzöm ki: A gyermekből az Egyház hűséges tagját kell nevelnem; ha a kereszténység belső mivoltát tekintem, azt mondom: természetfeletti életre kell nevelnem; ha az Úr Jézus szavaihoz, kifejezéseire alkalmazkodom, a nevelés célját így fogalmazom az Ő szavaival: «Amint én cselekedtem, ti is hasonlóképpen cselekedjetek». (Jn. 13, 15.) Arra kell nevelnem, hogy a reám bízott gyermek gondolkodásában, érzésvilágában és külső magatartásában, vagyis külső és belső élettevékenységében az Úr Krisztushoz idomuljon.

S mi az a nevelési módszer, az az eljárás, melyet e cél elérése érdekében követnem kell? Ha elméleti pedagógiai tanultság és iskolázott nevelési készség rendelkezésre áll, mindenesetre javára válik a katolikus családi nevelésnek. Azonban mégsem ezen fordul a siker! Az Anyaszentegyház hagyományos módszere, kétezer év tiszteletreméltó gyakorlata és nagy, szent nevelők példája arra a törvényre utal, melyet a természettudomány is igazol, t. i. omne vivum ex vivo — eleven élet csak eleven életen sarjad. Lélek csak lelken gyullad! Krisztusi életet csak az fakaszthat másban, kiben magában is elevenen lobog a krisztusi élet lángja! Szenteket csak szentek, nagy jellemeket csak Kiváló jellemek nevelhetnek!

Az ősegyházban azok, akikben fellobbant az életszentség vágya, a hegyek és puszták jámbor remetéihez mentek isko-

lába; az áhítatos anyák gyermekeikkel a vértanúk sírjait látogatták és ereklyéiket csókoltatták, hogy hősi szellemet tanuljanak; Szent Agoston Valériusz püspök mellett, Szent Lőrinc Szixtusz pápa oldalán nevelődött papi életszentségre; a szent leányok, Agatha, Ágnes és Szabina, szent dajkák keblén szítták magukba Krisztus szerelmét.

A katolikus nevelés útját-módját egy szent szimbólum misztériuma világítja meg: az öröklámpa liturgiái szerepe. A Krisztust jelképező húsvéti gyertyán gyullad fel szelíd lángja s azután tőle veszi világosságát a templom minden gyertyája és lámpája. Azok a lelkek gyűjtják fel másokban is a krisztusi hit és kegyelem világosságát, akik maguk is előbb felgyulladtak «az igaz világosság», az örök Krisztus tüzén és lángján.

Katolikus nevelést kívántok adni? Akkor katolikus nevelők, atyák és anyák, első kötelességetek, hogy az «igaz világosság» világítsa meg benneteket! Sértetlen legyen bennetek az evangélium szelleme, eleven a hit és hatékony a kegyelem; korom és füst nélkül lobogjon bennetek Krisztus tiszta lángja! Krisztus felgyulladt lángjának rávetődése majd a rátok bízottakban is felcsillantja a Krisztus-szeretet és kegyelmi élet, a tündöklő katolikus jellem gyémánttüzét.

Ami hiba és eredménytelenség mutatkozik a katolikus nevelésben, annak forrását ezen a vonalon kell keresnünk. Hiba van a lelkületben s ezért eredménytelenség mutatkozik a nevelésben. «Vae tibi, qui verbis instruis, factis destruis», mondja egy nagy nevelő. Jaj neked, ki szavaiddal oktatsz, tetteiddel rontasz. Jaj neked, mert nincs eredménye munkádnak! Amit egyik kezoddal építesz, a másikkal lerontod. Szóval, sok beszéddel, erkölcsi prédikációkkal, programmez erüen, hivatalosan jóra oktattok, de megtürtök bizonyos destruáló tényeket, melyek a nevelést eredménytelenné teszik!

Az első részhez kapcsolódva, három ilyen destruáló tényre kívánom felhívni a figyelmet.

a) Végzetes fogyatkozás, főképpen a mélyebb lelki nevelés szempontjából, ha hiányzik a komoly törekvés a katolikus nevelőből az evangéliumi életre. Közkeletű pedagógiai bölcseséggel azt szokták mondani, hogy a nevelőnek első és fő kötelessége jó példát adni, vagyis katolikus szempontból kifogástalanul élni. Igen, ez a külső példaadás nagyon szükséges! De ne tartsuk többre igazi értékénél, mert erre is vonatkozik az Úr szava: «Spiritus est, qui vivificat, caro

non prodest quidquam». (Jn. 6, 64.) A lélek az igazi pedagógiai tényező! A lélek! A külső példaadásnak érdemleges hatóereje csak akkor van, ha mögötte őszinte, elszánt elvi elkötelezettség rejlik az evangéliummal szemben és szívósan nekifeszült akarat. Az ember elsősorban nem azzal nevel, ami; se nem azzal, amit cselekszik; hanem azzal, amit teljes szívével és elméjével átölel s amit teljes lelkével és minden erejével akar. A tudatosan és szívósan célra irányított, nekifeszült akarat ad meggyőző erőt a szónak, magával ragadó erőt a példaadó cselekedetnek és sikert a nevelői tevékenységnek.

b) A katolikus nevelés eredményét kockáztató, a fiatalokban a katolikus lelkület teljes kifejlődését gátló és későbbi le hanyatlását előkészítő, tehát szintén destruáló tény, hogy még a jobb katolikus családokban is hiányzanak az evangéliumi elvhűségnek, a Krisztusért hozott áldozatoknak a példái. S e tekintetben főleg az atyákat kell hibáztatnom, kiknek férfias feladatuk volna példát adni az elvhűségre, az eszményekért és elvekért való áldozatosságra!

Az Úr szava: «Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja.» (Mk. 8, 36.) E világi előny és a lélek kára, vagy a lélek java és e világi veszteség! Kisebb vagy nagyobb tételekben e körül forog a játék; néha apró, mindennapi jelenetekben, máskor tragikus konfliktusokban; a vasárnapi misehallgatásért vállalt kényelmetlenségtől egészen a katolikus meggyőződésért szenvedett mellőzésig, vagy a pártában maradásig a katolikus álláspont iránt való hűségből.

A fiatalság a közéletben, sőt a családban is legtöbbször csak az evangélium elvi és eszményi álláspontjának vereségét látja. Nem mondják és nem mutatnak rá vonzó példát, hogy a királyért, Krisztus-királyért is, lovagias kötelesség vért és életet áldozni; nem tanítják arra, hogy az elvekért és eszményekért, a lelkekért és az evangéliumért akárhányszor kényelmet, egészséget, pénzt, előhaladást és egyéb földi javakat kockára kell tenni. Ilyesmire nem tanítják, serkentő példákkal nem hevítik, sőt lebeszélnek, lehűtik és bolondnak mondják, mikor így cselekszik. Igen, bolond az Úr Krisztus keresztyének bolondságával! Ez a «stultitia crucis Christi!» Az az út, mely üdvösségre, vagyis minden életprobléma szerencsés megoldására vezet. Az a másik az «e világi» okosság és bölcsesség útja! Azonban erről írva van: «Vesztét okozom a bölcsék bölcseségének és az okosak okosságát kár-

hozatra fordítom». (1. Kor. 1, 19.) Az elvek megtagadásának és az eszmények cserbenhagyásának az útja, mely előkészíti a megrendítő élettragédiákat!

c) A harmadik destruktív tény a mai katolikus családi nevelés részéről, hogy nem nyújt kellő védelmet a fiatalságnak a káros befolyások ellen. Megdöbbenő, hogy manapság a Krisztus-hívők mily gondtalanul merülnek bele a múltó élet hullámaiba s milyen könnyedén alkalmazkodnak a keresztény gondolattal alapvetően ellenkező áramlatokhoz, szokásokhoz és divatokhoz! Elmosódott nyomait is alig venni észre annak a Krisztus-hívő hivatástudatnak, melyről szóltam, hogy t. i. felsőbb lelkiesség képviselője küldettek s ennek megfelelően a világgal, ezzel az Istentől elvadult és bozótba nőtt, tövist és bojtortjánt termő édenkerttel szemben előkelő tartózkodást kell tanúsítaniuk.

Azt mondja az Úr: «In viam gentium ne abieritis» (Mt. 10, 5.) Ne térjete a pogányok útjára! A szentek ősi életírásaiban akadunk ilyen jellemzésekre: «Epulis et balneis nunquam usus est». A pogányok tivornyás lakomáin nem vett részt s a Krisztus-hívő jó érzését és szép szemérmetségét sértő nyilvános fürdőkben nem mutatkozott. Szórakozása, öltözéke, életberendezése, magatartása más volt, mint a pogányoké. Ráillett, amit az evangélium mond az Úrról: «Olyan az arca, mint aki a szent városba, Jeruzsálembe megy»; egész külseje elárulja, hogy felsőbb küldetésben jár; a hivatástudat áhítata ömlik el rajta.

A világgal szemben való öskeresztény tartózkodás, a kártékony befolyásoktól való megóvás szükségességének emez eleven tudatát és hűséges gyakorlatát háttérbe szorította az életre való nevelésnek hangos jelszava. Az életre kell nevelni, zengik mintegy szavalókórusban. Úgy van! Mi is valljuk: Az életre kell nevelni! Az életre kell nevelni azért, hogy a fiatalság fizikuma és lelkiülete elbírja az élet viharait, sokszor brutális támadásait; azért is, hogy a fiatalság — a katolikus fiatalság is — az életküzdelemben helytálló és versenyképes legyen. Az életre kell nevelni! De az életre nevelő tevékenységet irányítsa az a józan bölcsesség, mely a fiatal fa mellé karót ver és a kertet sövénygel keríti; vagyis nem bölcs dolog a fiatalságot erején felül álló megpróbáltatásoknak és a dúvadak pusztításainak kitenni. Az életre nevelés modern jelszavát az öskeresztény tartózkodás és megóvás kipróbált bölcsességével kell kiegészíteni és helyes mederbe terelni!

Befejezem s visszatérek az öröklámpa szimbólumához. Katolikus jellemeik nevelésének, evangéliumi lelkiségre való nevelésnek az ügye azon fordul, hogy támadjanak, akik meleg hittel és szeretettel merülnek el «az igaz világosságba», az Úr Krisztusba és engedik, hogy fellobbanjon bennük az a tűz, melyet ő hozott a világnak s fel akar gyújtani az emberekben. Támadjanak a családban és a közéletben tiszteletreméltó és vonzó katolikus egyéniségek, hódító nagy jellemeik!

Akik felgyújtották magukban a krisztusi szent tüzet és elvégezték önmagukon a lelki megújulás nagy munkáját, időnkint tehetetleneknek érzik magukat az etikai süllyedségekben vergődő világgal szemben s megtorpantan állnak meg a feladat előtt, hogy a krisztusi világosság közvetítői, katolikus értelemben vett jellemnevelők és lélekalakítók legyenek. A tatárjárás utáni időkből villan bele az eligazító fény-sugara csüggedség éjszakájába! Boldog Özsébnek, a pálosok alapítójának látomásában adódik biztatás és vigasztalás a kis-, hitű lelkeknek. A pilisi hegyekben remetéskedve egyik éjjeli virrasztásában apró lángocskákat látott felbukkanni az erdőben, melyek utóbb megindultak, egymás felé moztogtak s végül nagy, fényes golyóban egyesültek. A látomás értelme a mi számunkra az, hogy egyesek lelki újjászületése és szent akaratban való egymásra találása újítja meg a családot, a társadalmat és a nemzetet.